

Разовій раді для проведення захисту дисертації на
здобуття ступеня доктора філософії з психології та
менеджменту персоналу за спеціальностями
053 «Психологія», 073 «Менеджмент»
(шифр ДФ 35.725.115)
у Львівському державному університеті
внутрішніх справ
(79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26)

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата психологічних наук, доцента, доцента
кафедри педагогіки та соціальної роботи,
факультету наук про здоров'я
Українського католицького університету
Березовської Лариси Іванівни
на дисертаційне дослідження Лялюка Юрія Руслановича
«Психологічні особливості розвитку емоційної стійкості офіцерського
складу Національної гвардії України»,
поданого на здобуття
наукового ступеня доктора філософії
за спеціальностями 053 «Психологія», 073 «Менеджмент»**

Сьогодні в умовах військових реалій, повномасштабної російської агресії, актуалізується проблема пошуку шляхів підвищення ефективності військово-професійної діяльності фахівців сил безпеки та оборони у процесі професіоналізації, зокрема, офіцерського складу Національної гвардії України. В умовах важких військових реалій особливо відчутно зросли психоемоційні навантаження у службово-професійній діяльності офіцерів НГУ, яка насичена постійними стресами, непередбачуваними ситуаціями, які у свою чергу вимагають адекватної та відповідальної поведінки, вчасного та ефективного реагування.

Виконання тактико-спеціальних службово-бойових завдань офіцери супроводжується постійними змінами діяльності, високою ймовірністю вітальних загроз. Війна сьогодні вийшла на «новий рівень», сучасні розробки зброї, активне застосування БПЛА постійно підсилюють інтенсивність психоемоційної напруги рівень небезпеки, тривогу, зневіру у власних силах. У цих умовах недостатній рівень їх емоційної стійкості, що супроводжується суттєвими психоемоційними навантаженнями, призводить до помилкових

рішень, а у крайніх випадках – паніки, не ефективної реалізації завдань чи відмови від їх виконання. Це особливо стосується як офіцерів НГУ як з не великим стажем роботи, так і мобілізованих офіцерів, які маючи військово-професійну підготовку, тривалий час не здійснювали виконання професійно-військових обов’язків і в умовах військового стану були мобілізовані.

Безперечно, дисертаційне дослідження Лялюка Юрія Руслановича «Психологічні особливості розвитку емоційної стійкості офіцерського складу Національної гвардії України» є актуальним у спектрі фундаментальних проблем особистості під впливом сьогоденішніх військових реалій.

Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідної теми Навчально-наукового інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ «Психологія особистості фахівця в умовах військового часу та поствоєнної реабілітації» (започаткована у 2022 р., державний реєстраційний номер: 0122U002532).

Дисертаційна робота має логічну та чітку структуру у відповідності до поставленої мети та завдань, спрямованих на її досягнення. Вона складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, списку використаних джерел, загальних висновків та додатків.

Науково-категорійний апарат характеризується конкретним визначенням об’єкта, предмета, мети, завдань, теоретико-методологічного підґрунтя дослідження.

Теоретичне аналізування досліджуваної проблеми вдало доповнюється емпіричним дослідженням та логічно переходить у прикладні та практичні аспекти, що надають роботі вагомому практичного значення.

У вступі автор наводить аргументовані та виважені формулювання щодо актуальності досліджуваної проблематики, опираючись на науково-методологічні орієнтири та окреслюючи теоретичне та практичне значення отриманих результатів, наукову новизну роботи.

Наукова новизна роботи включає в себе конкретизацію концепту «емоційна стійкість офіцера Національної гвардії України», виокремленні рівнів емоційної стійкості, взаємозв’язків структурних компонентів та особливостей

детермінації розвитку емоційної стійкості офіцерів Національної гвардії України з різним досвідом службово-професійної діяльності, розкриття теоретичних засад програми психологічну тренінгу як засобу розвитку емоційної стійкості.

Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 13 публікаціях (з них – 3 статті у наукових фахових виданнях із психології (категорія «Б»), 1 стаття у науковому фаховому виданні України категорії «А» (у співавторстві), 1 статті у виданні, яке додатково відображає наукові результати дисертації, а також 8 тезах доповідей на науково-практичних заходах. Засвідчуємо, що публікації висвітлюють матеріал усіх розділів дослідження. Кількість і обсяг публікацій відповідають усім чинним вимогам до оприлюднення матеріалів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Перший розділ дисертації *«Теоретичні основи дослідження психологічних особливостей розвитку емоційної стійкості офіцерського складу Національної гвардії України»* охоплює огляд психологічних засад емоційної стійкості офіцерів в умовах військових дій. Емоційна стійкість розглядається як складна динамічна інтегральна властивість й особистісно-професійно значуща полісистемна якість, яка характеризує адекватність емоційного-вольового реагування та забезпечує цілеспрямовану поведінку офіцера, адаптацію до емоційно значущих ситуацій, його високоефективна службово-професійна діяльність у складних і стресових умовах, а отже, сприяє успішному виконанню цієї діяльності й досягненню поставленої мети.

Особливу увагу дисертант зосередив увагу на розгляді емоційної стійкості офіцера як характеристики особистості, характеристики ефективної управлінської професійної здатності, що забезпечує успішне виконання професійної діяльності та службово-бойових завдань в умовах впливу психотравмуючих факторів. В той же час зазначає, що емоційна стійкість формується, розвивається й виявляється у процесі службово-професійної діяльності.

Другий розділ дисертаційного дослідження *«Емпіричне дослідження психологічних особливостей розвитку емоційної стійкості офіцерів Національної гвардії України»* масштабно презентує основні

етапи та процедуру проведеного емпіричного дослідження із розлогою інтерпретацію та обґрунтуванням отриманих результатів. Опис результатів кількісного та якісного аналізу емпіричного дослідження доводять інтерпретаційну компетентність дисертанта, вміння підбирати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій та візуально подавати результати дослідження, на це вказують представлені рисунки та таблиці у розділі 2, 3 та додатках.

Представлена концептуальна модель розвитку емоційної стійкості дає чіткі уявлення про особливості розвитку емоційної стійкості офіцерів Національної гвардії України в процесі службово-професійної діяльності через чинники розвитку емоційної стійкості, компоненти структури емоційної стійкості, що проявляються в емоційній стійкості та емоційній нестійкості під впливом особистісного розвитку та службово-професійної діяльності.

Результати проведеного емпіричного дослідження дали змогу: ознайомитися з особливостями прояву емоційної стійкості офіцерів Національної гвардії України залежно від стажу їхньої службово-професійної діяльності (офіцерів зі службово-професійним досвідом від 1 до 5 років та більше 5 років) за t – критерієм Ст'юдента. Дисертантом виокремлено взаємозв'язки між структурними компонентами та особливостями детермінації розвитку емоційної стійкості офіцерів Національної гвардії України з різним досвідом службово-професійної діяльності (кореляційний аналіз, критерій Спірмена). Використання факторного аналізу дозволило виокремити факторну структуру емоційної стійкості офіцерів зі службово-професійним досвідом від 1 до 5 років та більше 5 років за компонентами: «особистісно-професійний», «емоційно-вольовий», «когнітивно-рефлексивний». Результати кластерного аналізу дозволили дисертанту визначити рівні розвитку та особливості прояву емоційної стійкості офіцерів Національної гвардії України: високий, середній та низький та стали основою залучення до проходження розробленого психологічного тренінгу з розвитку емоційної стійкості.

Третій розділ дисертаційного дослідження «Розвиток емоційної стійкості офіцерів Національної гвардії України засобами психологічного тренінгу»

пропонує розроблену та апробовану програму психологічного тренінгу. Дисертант акцентує на важливості інтегративного та комплексного підходу в розвитку емоційної стійкості офіцерів у процесі службово-професійної діяльності, який передбачає використання ресурсного потенціалу особистості. Найбільш доцільним засобом розвитку емоційної стійкості дисертант пропонує психологічний тренінг, в структуру якого включено психоедукацію, групові дискусії, обговорення власного досвіду проявів емоційної стійкості у бойових умовах, дихальні техніки, вправи й психотехніки для розвитку емоційно-вольової саморегуляції, психологічної компетентності та особистісної зрілості офіцера та складалася з трьох блоків: особистісно-професійного, емоційно-вольового та когнітивно-рефлексивного, виділених в результаті факторного аналізу.

Дисертантом описано результативність апробованого психологічного тренінгу, показано зсуви, які відбулися в результаті роботи. Зміни показників емоційної стійкості за особистісно-професійним, емоційно-вольовим та когнітивно-рефлексивним компонентами визначено за t-критерієм Вілкоксона засвідчили позитивну динаміку розвитку емоційної стійкості офіцерів Національної гвардії України.

В цілому дисертаційне дослідження Лялюка Юрія Руслановича справляє позитивне враження, проте вважаємо за потрібне зробити деякі зауваження і пропозиції.

1. У першому розділі зроблено ґрунтовний теоретичний аналіз емоційної стійкості офіцерів НГУ, однак вважаємо, що у п. 1.3. «Зв'язок емоційної стійкості з основними складовими службово-професійної діяльності офіцерського складу Національної гвардії України» було б доцільно провести більш ґрунтовний теоретичний аналіз залежності емоційної стійкості та особливостей професійної діяльності офіцера в умовах військового стану.

2. Дисертантом емпірично верифіковано модель емоційної стійкості офіцерів Національної гвардії України за факторним аналізом, однак ватро було більш ґрунтовно зробити узагальнення щодо відмінностей між факторною структурою офіцерів НГУ з різним досвідом службово-професійної діяльності.

3. У третьому розділі ґрунтовно описано апробований психологічний тренінг з розвитку емоційної стійкості офіцерів НГУ, однак не заплановано застосування здобутого поза межами тренінгової роботи, що уможливило виникнення феномену «тренінгового капсулювання». Розробка психологічних рекомендацій для офіцерів НГУ, враховуючи досвід службової-професійної діяльності, дозволила б інтегрувати отримані компетенції у життєву та професійну практику.

4. У тексті роботи зустрічаються орфографічні та пунктуаційні помилки, зрідка мають місце й технічні огріхи оформлення.

Проте, наведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, яка має вагому наукову новизну, теоретичне та практичне значення для психології, а також для інших наукових галузей, що займаються дослідженням проблем емоційної стійкості особистості.

Дисертаційне дослідження Лялюка Юрія Руслановича «Психологічні особливості розвитку емоційної стійкості офіцерського складу Національної гвардії України» за своїм змістом, науковим рівнем та оформленням є завершальним самостійним дослідженням, відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор, Лялюк Юрій Русланович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з психології та менеджменту персоналу за спеціальністю 053 Психологія (освітньо-наукова програма «Психологія та менеджмент організації» спеціальності 053 «Психологія», 073 «Менеджмент»).

ОПОНЕНТ:

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи,
факультету наук про здоров'я
Українського католицького університету

Лариса БЕРЕЗОВСЬКА